

6) לקמן ל: גיטין מע.
7) לקמן ט. י: ד: [פרקין
ט. א.] 8) [שמות אלא].
9) כ"ה: מטב.

תורה אור השלם

1. כי יבער איש שדה או
קדם וישלח את בעירו
ובהר בשדה אחר מיטב
שדהו ומיטב קרמו
ישלם: שמוח כב ד
2. בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו ודמות תורה
לו: שמוח כא לר

הגהות הגר"א

[א] ח"ס ד"ה א' כ"ו ועד
מחלה היינו כ"י נ"ב
ורמ"ם ופרשן מחלה
דמיון משה שן פורמא
טובא משה:

מוסף רש"י

איכא למיפדך. כלומר
אפילו ספירה ליה הי
לא נפקא דקדש מיניה.
דאיכא למיפדך מה לבעל
חוב שיהא הדיק דיה
הוא לנפקא בעדיה. שכן
יפה כוחו בנזיקין. שק
יפה הכותב כמו בנזיקין
שחבוי חייב בנזיקין גיטין
100. משלם נזק שלם.
דחייב רעהו הכי רעהו
הוא דמשלם חיי טוק.
אלא להקדש נזק שלם.
ולגבי חובק הקדש דקדש
הכי רעהו הוא דחייב
אלא הקדש שהיה פטור
(100). אי הכי ד"ע
כ"ש אוקמת ליה מאי
דחייב לזקמת פלוגא
דקדש? שחולק דנזק ומזיק.
למא לגבות מן העדים
דקאמר ר"ע נמי מעדים
דנזק קאמר. דהיא זכירת
דמוק כ"י ישמעאל
ואחמיה לא פליג עליה אלא
קד"ו להקדש ד"י ישמעאל
לא ספירא ליה דר"ע נ
מנסיא (100). אם כן. דלא
פליג עליה דר"ש. מאי
לא בא הכתוב. דקאמר.
דחומר להקדש. דקאמר.
הואיל וקולא היא היי מני
למירר קד"ו דמקלין נמי
גבי הקדש (100). תניא
בהדיא. דל"י טקיבא
בדמיון שיימין (100).

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ובטל חוב דינו בבינוגים. בנמ' גיטין בפרק הנזקין (ד' מ:):
וכי תימא קסבר ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מינייה דאיכא
למיפדך מה לנ"ח שכן יפה כחו בנזקין שההדיוט הוא נוטל בנזיקו
מן העדיית: פאמר בהקדש פטורט כמו בנזיקין. דלא שקיל נזק
מניד: דתניא ר"ע בן מנסיא כו'.

כריש פירקין דשור שנגח [ארבעה
וחמשה]: משלם נזק שלם. וקדריש
ליה לרעהו (הי שור של רעהו הוא
דכי הוי מוּק חס לא משלם אלא חלי
נזק אצל אי מוּק שור של הקדש
משלם מוּק נזק שלם ואפילו חס
וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי
שורו מעדיית קרקעות של מוּק:
דלמא דכ"ע בדיקו שיימין. ולא
משלם ליה מוּק אלא זכורית הואיל
והוא כעדיית דנזק דמודה ר"ע לר'
ישמעאל דלמא מיטב שדהו של נזק
ועדיית דקאמר ר"ע עדיית דנזק
קאמר ולא אחי לאפלוגו עליה אלא
בהקדש: ובפלוגא דר"ש בן מנסיא
ורבנן פליגי. דשמעיה ר"ע לרבי
ישמעאל דלא חייבי אלא בהדיוט
אצל בנזיקי הקדש פטר ליה ואחי
ר"ע פלוגי עליה: א"כ מאי לא בא
הכסוב. דמשמע דקדש גופיה פליגי
דלא בא הכתוב להכי אלמא בהדיוט
נמי פליגי: ועוד מאי ק"ו להקדש.
הואיל ומן העדיית דקאמר ר' עקיבא
קאי ולאקולי אחא דיהיב ליה
מוּק מוּק זכורית מאי ק"ו להקדש
גריעותא הו ור"ע יפה כחו דהקדש
בנזקין דלמא דאפילו הו מוּק חס
שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה
מרעהו: ועוד. תניא בהדיא דמן
העדיית דקאמר ר"ע אמיק קאי:
ישיב. כסף ישיב לבעלו דהוה ליה
מיתכח צנל הצור ישלם כסף לבעלו
ישיב כדכח רחמנא למה לי הואיל
וכבר חייב ישלם לרבות כל השנות:
מדעסו. אי משלם ליה מוּק נזקו
מדעתו דלא אטרחיה לנזקו עליו
בכ"ד שקיל סובין אצל חס אינו רואה
המויק לשלם נזקו לנזק אלא בכ"ד
דהיינו צנל כרחו אינו משלם אלא
כסף (1): דיקא נמי. דגבי מיטב כתיב
ישלם דמשמע ישלם צנל כרחו: יוּלם.
משמע על ידי אחרים בכ"ד
יורדי לנכסיו דמויק אצל ישלם משמע נמי מדעתו: אלא אמר אביי.
לא משכחתי תירוץ להכי קראי אלא כדמר כי האי גוונא דתורה
רבה לך דתניא כו': מי שהיו לו שדות נכסים. שהם מאתים
זו ותנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים זו לא יטול
לקט שמה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמא גזל עניים היו
לו מאתים זו חסר דינר ונתנו לו שיה אלק זו צבת אחת הרי
זה יטול חיה יש לו צתים שדות וכרמים שהם מאתים זו אצל אינו
מואז למכור מאתילין אותו מעשר עני עד מחלה שיה מאה זו
וקרקעותיו ימכור במאה זו טופי מפלגא לא זילי לעולם והרי יש
לו מאתים זו: והוי בה מר. והיינו רבה: אפילו טובא נמי ליספו
ליש. שהרי עכשיו אין שיה מאתים זו ותנן (שם) היו לו
מאתים זו חסר דינר אפילו נתנו לו שיה אלק זו צבת אחת יטול:
אפילו

אחרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוה פליגי רבנן וצלאו הכי ר'רין
בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
אי ראייקור ארעא אפ"ו פורמא נמי א"י יספו איה. אף על גב שחייב מואז ליתן עליהם מאתים זו לא יטול כלל לפי שגרס לעצמו
ופשע דלא הוה ליה למיעל ולמיפק אוזו אצל חס לא פשע אפילו שות יוחר ממאתים זו יכול ליתן קודם שימכור צפחות
משוין ור' אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימא שיקנה אותם לכל הפחות בחיי דמיהן וגרסינן בתר הכי אילמא
דזיל ארעמא דכ"ע ורדייה נמי זל בהדייהו אפילו פורמא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא ליספו ליה כיון דזל ארעמא דכ"ע ושות מאתים זו אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי אפילו מואז
שיטנו

ז. עין משפט

ברגל ולא צלם המוּק אלא צאומר הרי עלי מנה וכן משמע בנמתי'
דמא (לקמן דף ט:): נכסיי שאין בהם מעילה ואכולהו אבות קאי ואפילו
אנוקין דלדס למאן דלמא מבעה זה אדם והא דלמא שמואל בהשואל
(ב"מ ד' ט:): כי יאכל פטר למזיק דלא משלם חומש ומשמע הא דקן
חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר

נוקין דפטיירי בהקדש גמירי מקין
ומאדס ומזור דפטר נז פסולי
המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי
ילפינן שן מכולהו מה לזן שיש הגאה
להיקא וי"ל דיתור ראוי להתחייב
אדם המוּק צדיים ממויק ע"י שילוח
בעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא
למה לי הא מוכי יאכל נפקא דכ"י
במסכת מעילה (דף י"ט). מקיש רחמנא
הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי
יאכל פטר למזיק אף הקדש כל מיני
דאיכלה מוּק ליה פטור ולאו דוקא
מני דאיכלה כדאיכא חס וי"ל דאי
לאו דאשכחן דפטור מוּק הקדש לא
הוה דרשינן ממי יאכל פטר למזיק
אלא למעט חומש לחודיה ולע"ג דכי
יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מוּק
קין דממון דכהן הוא מ"מ מהאי
קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא
אחרתא דהו כגזל חבירי ומזיקו
ומיהו למ"ד (לקמן כו). דאיכא כופר
ברגל לא אחיא מכל הני דמה לקין
ואדס וזור דלא משלם כופר בפעם
ראשונה ולרבי טרפון דאיח ליה
(שם) כופר שלם נכסין: ור"ב
עקיבא סבר דה כ"י מוּק
מיתה לעיל (דף ה.) כי מוּק
לה עדים זוממין כר"ע ליקשי אי ר"ע
ליתני תרי גוויי שור שור דאיזיק שור
דהדיוט ושור דאיזיק שור דהקדש וי"ל
דבהקדש לא קמיירי אף קשה כי נמי
סבר כר"ש בנזקין מה להדיוט שכן
יפה כמו בנזיקי אדם ולמאי דפי'
דלא דרשינן כי יאכל פטר למזיק
דלא משלם כלל אלא משום דכתיב
רעהו אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן
יפה כמו בנזיקי זור: ועוד מאי
ק"ו אהקדש. פירש הקונטרס הואיל
ומן העדיית דא"ר עקיבא אנוק
קאי ולאקולא אחא דיהיב ליה מוּק

מזכורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי דאין זה גריעותא
אלא חומרא דר"י פטור לגמרי מוּק את ההקדש ור"ע מחייבו נ"ש
ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דנזק ולא מגרוב
דנזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חייבא מוּק בהקדש
לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא
הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל
היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי:
ישיב רבבות שוה כסף. כפ"ק דקדושין (דף מ. טו). דרשינן נמי
הכי גבי עבד עברי יש [שום] גריעותא (ע"ש דף ג. בחוספות
ד"ה גפרותה): ישלם מרעהו משמע. וא"ת דבפרק הזרוע
(חולין ד' קל: ושם ד"ה תנא) ישלם צנל כרחו משמע דקאמר תנא תני
ישלם דברי ר' אליעזר ואת אחרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם
לא קאמר אלא דלא הוה מדת חסידות אלא צדין חייב ועוד אמר
ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת
לפרש חסם כן: מ"י שהיו לו בתים ב'. לא מיירי בנתיים שדר

אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
אי ראייקור ארעא אפ"ו פורמא נמי א"י יספו איה. אף על גב שחייב מואז ליתן עליהם מאתים זו לא יטול כלל לפי שגרס לעצמו
ופשע דלא הוה ליה למיעל ולמיפק אוזו אצל חס לא פשע אפילו שות יוחר ממאתים זו יכול ליתן קודם שימכור צפחות
משוין ור' אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימא שיקנה אותם לכל הפחות בחיי דמיהן וגרסינן בתר הכי אילמא
דזיל ארעמא דכ"ע ורדייה נמי זל בהדייהו אפילו פורמא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא ליספו ליה כיון דזל ארעמא דכ"ע ושות מאתים זו אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי אפילו מואז
שיטנו

אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
אי ראייקור ארעא אפ"ו פורמא נמי א"י יספו איה. אף על גב שחייב מואז ליתן עליהם מאתים זו לא יטול כלל לפי שגרס לעצמו
ופשע דלא הוה ליה למיעל ולמיפק אוזו אצל חס לא פשע אפילו שות יוחר ממאתים זו יכול ליתן קודם שימכור צפחות
משוין ור' אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימא שיקנה אותם לכל הפחות בחיי דמיהן וגרסינן בתר הכי אילמא
דזיל ארעמא דכ"ע ורדייה נמי זל בהדייהו אפילו פורמא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא ליספו ליה כיון דזל ארעמא דכ"ע ושות מאתים זו אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פי אפילו מואז
שיטנו

עין משפט

נא א מ"י מיטב מהל'
מלה ויהא הלכה א
סמך עפ"י ל' מוש"ע ח"מ
ס"י קב ספק א':
גב ב מ"י פ"ה מהל' נוק'
ממון הלכה ב ופ"ה
הלכה ב סמך עפ"י טו טור
ש"ע ח"מ ס"י ש"ע ספק
ב ור"י מיטב ספק א':
גב ג מ"י פ"ט מהלכות
מתנות עניים הלכה טו
טו"ש ע"י ד' ק"י ר"ע ספק
ג:

רבינו חננאל

רמי ליה אבי לרבא
לר' עקיבא דקתני מיטב
שדהו של מוּק התניא
כסף ישיב לבעליו לרבות
שוה כסף פ"י ישיב כל
מה שמשלם המוּק שיה
היא דברדייה תלה רחמנא
דכתיב ישיב. ופרקי אם
בא המוּק לשלם מצעמו
כל מה שירצה משלם ואם
דוחה משלם וביד גובין
ומצריאין ממנו אין גובין
אלא מיטב. ור"י רב עולא
מרבתיב ואלקש ש"מ על
כרוחו. וקאמר שיה על
כתיב ישלם אורכה ישלם
מרעהו משמע. א' פי
מאכילין אותו מעשר עני
עד מחצה אם הוולו
נכסיו משום דרדיק לזבתי
מאכילין אותו מעשר עני
שיעור חצי נכסיו שבקש
למכור שאין דרך לזול יתר
מיכן. אם הוולו עד חצי
דמיון מה ששוה בניסין ק'
וזו לא משכח בה בחשרי
[אלא] ג' זווי מאכילין
אחר מעשר עני ולא
שבקתין ליה לזבתי בהכי.
האי נמי לגבי מוּק אם
בא לגבות בנינו שקל
דוילא ארעא ואמר ליה
הניק דני בעדיית הב
לי בינונית כמו ששוה
עכשיו ואמר ליה המוּק אי
שקלת מיטב שקול בוול
כי השתא דלא יכילנא
להתחן דהא דין בעדיית
ואי בעית בינוני שקל
כמו ששוה בניסין דקרינא
ביה ישיב לרבות שוה כסף
כי האי גונא מה ששוה
בניסין. ודחי' לה כלומר אם
כן הורעתה כמו שן נזיקין
אלא אי איכא להמריה

16) י"ל אלא אמר אביי ממר
דמא הרי שזיו לו וכו'.

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

גד א מ"י פ"ט מהלכות
מתנות עניים הלכה זו
טור שו"ע יו"ד סימן רנב
ק"ג:
גה ב טו"ש"ע ח"מ ס"י
מ"ט ס"ף ב:
גו ג טו"ש"ע ח"מ ס"י קב
ס"ף ב וס"ף ג
וע"ש:

גז ד מ"י פ"ט מהלכות
אבות הלכה ג ופ"ט
מהלכות מלוה וזה הלכה
ד סג ע"ש מה טו"ש"ע
א"ש"ע ס"י ק ס"ף ב:
גח ה מ"י פ"ט מהלכות
מלוה מלוה הלכה י
סג ע"ש ס"י טו"ש"ע ח"מ
ס"י מ"ט ס"ף א:

גכ ו מ"י פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ז סג
ע"ש ז טו"ש"ע ח"מ ס"י
ק ס"ף ד:
גד ח מ"י פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ז סג
ע"ש ז טו"ש"ע ח"מ ס"י
ק ס"ף ד:
גה ט מ"י פ"ט מהלכה ד
סג ע"ש:
סז ט מ"י פ"ט מהלכה ד
סג ע"ש טו"ש"ע ח"מ
ס"י:

סח ז מ"י פ"ט מהלכות
מלוה וזה הלכה ז סג
ע"ש ז טו"ש"ע ח"מ ס"י
ק ס"ף ד:
סח ח מ"י פ"ט מהלכה ד
סג ע"ש:
סז ט מ"י פ"ט מהלכה ד
סג ע"ש טו"ש"ע ח"מ
ס"י:

שיטתו טפי ממחלה מ"מ ליספו ליה עד שימלא למוכרן בשוין דמה
שאין מוצא למוכרן בשוין לפי שרואין אותו שהוא לחוק ואית דגרס
אז דזולו כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו החלו הרבה
לא ליספו ליה כיון דשיות מאתים זוז חול נמי דכ"ע ואי דליקור
אפילו פורתא ליספו ליה פירוש
אפילו החלו פורתא:

דביומי ניסן יקרי ארעא.
וא"ת התייגה שדות
כדפי' הקונטרס לפי שיחוש בקץ
וירע במרחשון אלף בתים מאי
חילוק יש בהן בין ניסן למשיר וי"ל
שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור
הבתים ולאחר ששכרו וז"ל:

לבעל חוב דרמינן ליה. ולא
שיך למפקח א"כ הורעת
כחו שלא יפה הכתוב כח בעל חוב
אלא אדרבה הורע כחו דמדאורייתא
דינו ציבורית: **הב** יי ויבורית
טפי פורתא. לא גרמינן אז עידי
ציר פורתא דאם כן מאי קפריך
א"כ נעלה דלת בפני לון הלא אין
דינו כלל בעידי דקיימא לן דינו

צניעות:
לבתובת אשה
דרמינן ליה. ה"ה הוה מצי לאוקמי
בעל חוב דקאי ביה וקאמר הו' לי
עדיה ציר פורתא אלף לפי שהתחיל
והעמיד בזמן ואח"כ צ"ח יחא
ליה למנקט בתרייהו כמובן אשה:
אליבא דר' ישמעאל לא תבעי
לך דאמר בדניוק
שיימינן. כיון דליף מג"ש דשדה שדה
מוביער בשדה אחר דהו' דניוק אכל
לר"ע אפטר דהא דקאמר דהאין
דקמשלם לא אתא אלף למעוטי דניוק:
ה"ג

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים
זוז: **דביומי ניסן יקרי ארעא**. מפני שהלוקח ניר מורש אותו צימות
הקץ חורגת בתשרי ובמרחשון וביומי תשרי זילי שאין סיפק לוורען
בתשרי משום דליטריך לוויה הלכך
באותה שנה: **וצין דהשפא**. עני לא הו' דיטול שיה אלף דינר

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר בר
עלה לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעא
וביומי תשרי זל ארעא דב"ע נטרי עד ניסן
ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבין
כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו
אורחיה למיזל והכא נמי גבי נוקין דיניה
בעידיה ואי א"ל איהו הב לי בינונית טפי
פורתא א"ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא
ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה מתקוף לה
רב אחא בר יעקב יא"כ הורעת כחן של נוקין
אצל בינונית ויבורית דרחמנא אמר ממיטב
ואח אמרת מבינונית ויבורית נמי לא אלא
אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי
לב"ח דרמינן ליה **לבעל** חוב דיניה בבינונית
ואי א"ל הב לי ויבורית טפי פורתא א"ל אי
שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל
כי יוקרא דלקמיה ימתקוף לה רב אחא בריה
דרב איקא יא"כ נעלת דלת בפני לון דא"ל
אילו הו' לי זוזי הוה שקלי כדהשתא השתא
דזוזי נבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא
לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא **לכתובת**
אשה דיניה ביבורית ואי אמרה ליה איהו
הב לי בינונית בציר פורתא אמר לה אי
שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקלי
כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר
רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה
עירית

והא מיטב שדרו כתיב אלא כי אחא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
מבי רב פ"רשוה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזודבן הכא מזודבן במתא
אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפוזי עלה זבינא: בעא
מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמין **בישלו** הן שמין
או בשל עולם הן שמין **אליבא** דרבי ישמעאל לא תבעי לך דאמר בדניוק
שיימינן כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמויק שיימינן מאי מיטב
שדרו אמר רחמנא למעוטי דניוק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה
רחמנא אמר מיטב שדרו ואת אמרת בשל עולם הן שמין איתביה יאין לו אלא
עירית כולם גובין מן העירית בינונית כולם גובין בינונית ויבורית כולם גובין
ויבורית והיו לו עירית ובינונית ויבורית נוקין בעירית ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה ביבורית עירית ובינונית נוקין בעירית ב"ח וכתובת אשה
בבינונית בינונית ויבורית נוקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה ביבורית
עירית

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפקיד. ומפום לטון ראשון: **ואם אמרת מבינונית ויבורית לא שקול**. כי השתא: אי איכא
לדמויי. להא דרבה: **לבעל חוב מדמינן לה דבעל חוב דינו צניעות**. צפרק הניוקין צמסכת גיטין (דף מה): והשתא אם בא בעל חוב לגבות
מן הלוא בתשרי וא"ל ללוה הו' לי ויבורית טפי פורתא כי היכי דליהי שיה מלוה דלית לי נבך כולל דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא
שקלת צניעות שקול כיוקרא דלקמיה: **לכסופא אשה מדמינן לה**. וכגון שנתן לה גט בתשרי חילו ארעמיה והיתה כמובנת מאתים
ודינה למיגזי מציבורית כמסקינן התם צפרק הניוקין ומ"ט: **מכל מקום קשיא**. מיטב וישיב דמרבי סובין: כל דיהיב ליה **ממיטב** יהיב ליה. וכי
פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: **והא מיטב שדרו כתיב**. ואי דקאמרת לכחוד מיטב סתמא: כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן
ממקום זה למקום אחר הו' מיטב: דאי לא **מיוזבן** הכא. כולי האי: **מיוזבן כמחא אחרסי**. ולהכי לא כתיב מיטב אלף לגבי שדות והכי
מתלגי קראי בשדות יתן מיטב וצמטלטלים אפי' סובין: **כשהן שמין**. האי עירית ויבורית: **בשלו הן שמין**. וההוא דהו' עירית לדידיה
דמויק יהיב ליה ואי אית ליה עירית ויבורית ושויה ויבורית לדידיה בעירית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מויק לניוק אלף מעדיה
דידיה דבתר ארעמא לדידיה אזלין: או **בשל עולם הן שמין**. ויהיב ליה מוצרות שהרי לכל העולם הוא עירית: **דאמר בדניוק שיימינן**.
וכיון דשויה הן ויבורית כעירית דניוק יהיב ליה מוצרות: **למעוטי דניוק**. ללא אזלין בתר מיטב דניוק ואע"ג דהן ויבורית דמויק
הוא מיטב דניוק הואיל ולא הו' מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אלף אי לעלמא הו' מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דלית ליה עירית:
או **דלמא למעוטי נמי דעלמא**. דשדה דוקא וההיא דלגביה הו' עירית יהיב ליה: א"ל **מיטב שדרו אמר רחמנא**. דלולין בתר
ארעמא לדידיה ויהיב ליה מעדיה ארעמיה ולא שיימינן בשל עולם: אין לו אלא עירית. כמי שהיו עליו בעל חוב וכתובת אשה
ונוקין: **וכסופא אשה ביבורית**. צמסכת גיטין צפרק הניוקין (דף מט): מני טעמא דיותר משאיש רואה לישא אשה רואה לינשא:
עירית

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים
זוז: **דביומי ניסן יקרי ארעא**. מפני שהלוקח ניר מורש אותו צימות
הקץ חורגת בתשרי ובמרחשון וביומי תשרי זילי שאין סיפק לוורען
בתשרי משום דליטריך לוויה הלכך
באותה שנה: **וצין דהשפא**. עני לא הו' דיטול שיה אלף דינר

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר בר
עלה לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעא
וביומי תשרי זל ארעא דב"ע נטרי עד ניסן
ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבין
כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו
אורחיה למיזל והכא נמי גבי נוקין דיניה
בעידיה ואי א"ל איהו הב לי בינונית טפי
פורתא א"ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא
ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה מתקוף לה
רב אחא בר יעקב יא"כ הורעת כחן של נוקין
אצל בינונית ויבורית דרחמנא אמר ממיטב
ואח אמרת מבינונית ויבורית נמי לא אלא
אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי
לב"ח דרמינן ליה **לבעל** חוב דיניה בבינונית
ואי א"ל הב לי ויבורית טפי פורתא א"ל אי
שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל
כי יוקרא דלקמיה ימתקוף לה רב אחא בריה
דרב איקא יא"כ נעלת דלת בפני לון דא"ל
אילו הו' לי זוזי הוה שקלי כדהשתא השתא
דזוזי נבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא
אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא
לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא **לכתובת**
אשה דיניה ביבורית ואי אמרה ליה איהו
הב לי בינונית בציר פורתא אמר לה אי
שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקלי
כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר
רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה
עירית

והא מיטב שדרו כתיב אלא כי אחא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
מבי רב פ"רשוה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזודבן הכא מזודבן במתא
אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפוזי עלה זבינא: בעא
מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמין **בישלו** הן שמין
או בשל עולם הן שמין **אליבא** דרבי ישמעאל לא תבעי לך דאמר בדניוק
שיימינן כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמויק שיימינן מאי מיטב
שדרו אמר רחמנא למעוטי דניוק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה
רחמנא אמר מיטב שדרו ואת אמרת בשל עולם הן שמין איתביה יאין לו אלא
עירית כולם גובין מן העירית בינונית כולם גובין בינונית ויבורית כולם גובין
ויבורית והיו לו עירית ובינונית ויבורית נוקין בעירית ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה ביבורית עירית ובינונית נוקין בעירית ב"ח וכתובת אשה
בבינונית בינונית ויבורית נוקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה ביבורית
עירית

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפקיד. ומפום לטון ראשון: **ואם אמרת מבינונית ויבורית לא שקול**. כי השתא: אי איכא
לדמויי. להא דרבה: **לבעל חוב מדמינן לה דבעל חוב דינו צניעות**. צפרק הניוקין צמסכת גיטין (דף מה): והשתא אם בא בעל חוב לגבות
מן הלוא בתשרי וא"ל ללוה הו' לי ויבורית טפי פורתא כי היכי דליהי שיה מלוה דלית לי נבך כולל דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא
שקלת צניעות שקול כיוקרא דלקמיה: **לכסופא אשה מדמינן לה**. וכגון שנתן לה גט בתשרי חילו ארעמיה והיתה כמובנת מאתים
ודינה למיגזי מציבורית כמסקינן התם צפרק הניוקין ומ"ט: **מכל מקום קשיא**. מיטב וישיב דמרבי סובין: כל דיהיב ליה **ממיטב** יהיב ליה. וכי
פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: **והא מיטב שדרו כתיב**. ואי דקאמרת לכחוד מיטב סתמא: כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן
ממקום זה למקום אחר הו' מיטב: דאי לא **מיוזבן** הכא. כולי האי: **מיוזבן כמחא אחרסי**. ולהכי לא כתיב מיטב אלף לגבי שדות והכי
מתלגי קראי בשדות יתן מיטב וצמטלטלים אפי' סובין: **כשהן שמין**. האי עירית ויבורית: **בשלו הן שמין**. וההוא דהו' עירית לדידיה
דמויק יהיב ליה ואי אית ליה עירית ויבורית ושויה ויבורית לדידיה בעירית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מויק לניוק אלף מעדיה
דידיה דבתר ארעמא לדידיה אזלין: או **בשל עולם הן שמין**. ויהיב ליה מוצרות שהרי לכל העולם הוא עירית: **דאמר בדניוק שיימינן**.
וכיון דשויה הן ויבורית כעירית דניוק יהיב ליה מוצרות: **למעוטי דניוק**. ללא אזלין בתר מיטב דניוק ואע"ג דהן ויבורית דמויק
הוא מיטב דניוק הואיל ולא הו' מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אלף אי לעלמא הו' מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דלית ליה עירית:
או **דלמא למעוטי נמי דעלמא**. דשדה דוקא וההיא דלגביה הו' עירית יהיב ליה: א"ל **מיטב שדרו אמר רחמנא**. דלולין בתר
ארעמא לדידיה ויהיב ליה מעדיה ארעמיה ולא שיימינן בשל עולם: אין לו אלא עירית. כמי שהיו עליו בעל חוב וכתובת אשה
ונוקין: **וכסופא אשה ביבורית**. צמסכת גיטין צפרק הניוקין (דף מט): מני טעמא דיותר משאיש רואה לישא אשה רואה לינשא:
עירית

16 [גיטין מח.]: 3 [סוס],
17 [מתנות עניים],
18 [מכירת שדה], 19 [מכירת
שדה],

רבינו חננאל

והרי בה רבה ופירשה כגון
דביומי ניסן יקרא ארעא
כו'. לבעל חוב דרמינן ליה
בעל חוב דינו בבינונית.
ואמר ליה הב לי דיבורית
כשו'. והשתא בתשרי כו'
דחיי לה אם כן נעלת דלת
בפני לון כו' ופשוטה
היא. והדרין לשמעתין
מכל [מקום] קשיא. ופריך
ישיב מטלטלי גינתו וכל
מטלטלין מיטב קרינא ביה
דאי לא מוכרן בהאי אחרא
מודוני כאתרא אחרונא
לבר מקרקע דליתן ליה
ממיטב כי זיכר דליקפוז
עליה זבינא. בעא מינה רב
שמואל בר אבא מרבא
בשלו הן שמין או בשל
עולם הן שמין. פי' כגון
שהיו בינונית שלו בעירית
דעלמא אי אמרת אחרונא
עולם הן שמין או בשל
בינונית ופשוט ליה בשל
הן שמין. ואתיב ליה מהא
דתיבא נוקין בעירית ובעל
חוב בבינונית וכתובת
אשה ביבורית היו לו
בינונית ויבורית נוקין
ובעל חוב בבינונית
וכתובת אשה ביבורית

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ח.

עין משפט
גור מצוה

בג א מיי פייט מהל'
מלוה ולה הלסד ד
סגנ עשין דז טושיע חו"מ
סי קב ספי' ד:
סב ב טושיע חו"מ סי קב
ספ' ד ויטין עט
בג'י:
סג ג מיי פייט מהל'
מלוה ולה הלסד א
סגנ עשין דז:
סד ד מיי פייט מהלסמ
מלוה ולה הלסד ו
סגנ עשין דז טושיע חו"מ
סי קב ספי' ד:
סו ה מיי שס הלסד ה
טור שיע שס ספי' ד:
סח ו מיי שס הלסד ו
טור שיע שס ספי'
ה:

עידים וזיבורים נוקין בעידים ובעל מוצ ומכוסה אשה בזיבורים.
מדלוריתתא צ"ח בזיבורים כדלקמן ורצון הוא דמקון ליה צניעות
משום נעילת דלת לנזין והיכא דלית ליה צניעות לימא למקנתא:
פעשה צניעותה שלו כעידים. דהא מיטענ היא לו ומכרה. לאחר
הלאה דלשפתגדל ליה צניעות
לצי"ח מעיקרא בעוד שהיתה עדיה
צדו: אידי ואידי שלא היסה לו
עידים. וכי"ע בשל עולם הן שמין:
ולא קשיא כו'. הא דקמי צ"ח
וכמונת אשה בזיבורים דשיא צניעות
דידיה כעדיה דעלמא: **אידי ואידי**
[כגון] שהיסה צניעותה שלו כעידים
דעלמא. ולא היסה לו עדיה ממחילה
וכהא פליגי דמנא דממניתא קמייתא
סבר בשל עולם הן שמין ואמטו להכי
סקיל צ"ח צניעותה דידיה ואידך
סבר בשלו הן שמין. ל"א גרסינן
אידי ואידי כגון שהיסה צניעותה שלו
כעדיה דעלמא ומפרישין ליה הכי
אידי ואידי כשהיסה לו עדיה ומכרה
וכהא פליגי דמנא דממניתא קמייתא
סבר בשלו הן שמין וכיון דלדידיה
הואי צניעותה אע"ג דלעלמא עדיה
מיניה משלס ומנא דנרייתא סבר
בשל עולם כגון שהיסה צניעותה שלו
ראשון: בדעולא קמיפליגי. מנא
במרא לית ליה תקנתא דעולא אלא
במרא קרא אילן ואפילו הוה ליה נמי
עדיה דהשפתא הואי ליה צניעות
גמריה צ"ח לדידיה צין לעלמא אפילו
הכי קיל דלשקול צ"ח מצניעות:
מכרין לא' או לג' בני אדם. ציוס א'
מי שהיה עליו נוקין וכמונת אשה
וצ"ח והיו לו עדיה וצניעות וזיבורים:
כולן נכנסו סתם כבעלים. נכנסו
הלקוחות דצין המוכר ומי שלקח
עדיה יפרע לזין ולוקח צניעות
ישלס את החוב ולוקח וזיבורים את
הכמונה: **מן האחרון דלפי שקלו**
קמאי עדיה וצניעות מצי מדתן להו
דלמנ הנחמי לך מקום לנכות הימנו
ומנ במסקת גיטין (דף מה:): אין
נפרעים מנכסים משועבדים במקום
שיש בני חורין ואפי' הן וזיבורים די
זון הני מרי קמאי אשמייר וזיבורים
בני חורין ואע"פ דהדר אידבנתא
במר במרא אלין: אין לו. די
סיפוק שלשמן שאין אותו קרקע שיה
כל ק: **גובה.** המותר משלפניו:
אילמא צנא אהס. בשטר אחד:
השפתא לג' דאיכא למימר חד מינייהו
קדים. שיה לקח בנזקק והללו שנים
בערב ומצי למיטען הנחמי לך מקום:
אמרם נכנסו סתם כבעלים. הואיל

תורה אור השלם

1. בחוץ תעמוד והאיש אשר אהבה נשדה בו יוציא אליו את העבט והרצה: דברים כו א

הנהרות הגר"א

[א] חוב' ד"ה מר כ' דשיך כלן כו'. י"ב אכל האב"ד פי' כ"כע בשלו הן שמין צניעות לית לי דעולא וסקיל ליה כ"כע דלמנ צניעות מ"מ כו' וכן כיון שיה צניעות דעלמא ליה פשטא ואקומה אלאווי ואן קיימא לן כעולא (ועבגריא חו"מ סי' ק"ט): [ב] ד"ה סוף א"ת כו' י"ב כל כו' לשיטתו כדקדוש י' א"ל אלא לפי ה"פ א"ל ליה דר"פ מזה כמלוא הכמונה כמורה ועין לכ"ה (ועמ"ש רבינו צ"ח סימן ע"ה ס"ק ט):

מוסף רש"י

מה דרבו של אדם להוציא לחוץ. לפרע. פחות שבכלים. שמתנו לא יפרע עדים (גיטין ג.)

ה"ג אידי ואידי בשלא היתה לו עידית ומכרה הא דשויא בינונית
דידיה בעידית דעלמא הא דלא שויא כו'. והא דקאמר
אידי ואידי כגון שלא היסה לו עדיה ומכרה ואלא בעי למימר
דמרייהו מיירי שלא היה לו כלל דל"כ ההוא דמיירי דשויא צניעות
דידיה כעדיה דעלמא אמאי קרי לה
צניעות אלא ה"ק אידי ואידי שלא
היסה לו עדיה ומכרה כלומר לא
איירי כשהיסה לו עדיה ומכרה אלא
במלך מיירי שלא היסה לו מעולם
וחלף מיירי כשהיסה לו ועדיין יש
לו ואין וקרי לאוקמי כשמכר
שום שדה וסכר ומרייהו בשל עולם
הן שמין:

וא"ו בעית אימא אידי ואידי כשהיתה בינונית ש"ו כבינונית דעלמא.
ולא גרס כעדיה דעלמא דכיון דקאי
אשלא היסה לו עדיה אמאי קרי
ליה צניעות כיון דהוה עדיה דידיה
ודעלמא ועוד דל"כ היכי ממקמא
ההיא דקמי נוקין וצ"ח צניעות
צין למ"ד בשלו הן שמין צין למ"ד
בשל עולם הן שמין:

מד' לית ליה תקנתא דעולא.
דוקא היכא דלית ליה עדיה
דהוה האי צניעות עדיה לדידיה
מדנקט צניעות וזיבורים משמע דאי
לית ליה עדיה גבי צ"ח מצניעות
וקסבר כיון דלית ליה אלא צניעות
וזיבורים וא"ו לשיך כלן טעמא
דלמנ צניעות (גיטין מט:): מפני מה
צ"ח אין דינו צניעות כדי שלא יראה
שדה נאה ודירה נאה לתצירו ולמנ
אקפון ולאנו כדי שאגבה אותה בנזבי:
מה דרבו ש"ו אדם להוציא פחות
שבכלים. אע"ג דשליח צ"ד
היה מוציא לא היה מוציא אלא מה
שהלוה נתן לו:

להוציא פחות שבכלים. וא"ת
אפי' פחות שכלים
מיטענ הוא כדלמנ לעיל כל מיני
מיטענ הוא וי"ל כשמוציא כלים דרבו
להוציא הגרוע וכשמוציא קרקע נמי
דרכו להוציא וזיבורים ונראה דהלכה
דבשלו הן שמין דהכי אית ליה לר"י
במכונות (דף ק:):
כולן נכנסו תחת הבעלים. וא"ת [ב]
והא נוקין מלוה על פה
נינה ומלוה על פה לא גבי
ממשעבדי וי"ל דשעמד דצין
כמלוה בשטר דמיא כדלמנ בהגול
(במרא לקמן ק"ב) וכמה דוכמין (ט)
אי נמי מלוה הכמונה בצורה
כמכונה בשטר דמיא וחייב:
אין לו גובה משלפניו. אומר ריב"א
שחס בלו כולם צנת אחת כל

אעידית וזיבורית נוקין בעידית ובעל חוב
וכתובת אשה בזיבורית קתני מיהא מציעא
בינונית וזיבורית נוקין וב"ח בבינונית וכתובת
אשה בזיבורית ואי אמרת בשלן הן שמין
תעשה בינונית שלו כעידית וידחה ב"ח
אצל זיבורית הכא במאי עסקינן כגון שהיתה
לו עדיה ומכרה וכן א"ר חסדא כגון שהיתה
לו עדיה ומכרה הכי נמי מסתברא מדקתני
אחריתי בינונית וזיבורית נוקין בבינונית ב"ח
וכתובת אשה בזיבורית קשיין אהדדי אלא
לאו ש"מ כאן שהיתה לו עדיה ומכרה כאן
שלא היסה לו עדיה ומכרה **ואי בעית**
אימא אידי ואידי שלא היסה לו עדיה
ומכרה ולא קשיא הא דשויא בינונית שלו
כעידית דעלמא וכאן דלא שויא בינונית שלו
כעידית דעלמא ואב"א אידי ואידי כגון
שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא והכא
בהא פליגי מ"ם בשלו הן שמין ומ"ם בשל
עולם הן שמין רבינא אמר בדעולא פליגי
דאמר עולא ידבר תורה ב"ח בזיבורית
שנאמר י בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה
גושה בו יוציא אליו את העבט החוצה מה
דרכו של אדם להוציא לחוץ פחות שבכלים
ומה טעם אמרו ב"ח בבינונית כדי שלא
תנעול דלת בפני לזין מר אית ליה תקנתא
דעולא ומר לית ליה תקנתא דעולא: **ד"ת**
ימכר לאחד או לשלשה בני אדם כאחד
כולן נכנסו תחת הבעלים י"בזה אחר זה
כולן גובין מן האחרון אין לו גובה משלפניו
אין לו גובה משלפני פניו מכרין לאחד הכי
דמי אילמא בבת אחת השתא לשלשה
דאיכא למימר חד מינייהו קדים אמרת כולן
נכנסו תחת הבעלים מכרין לאחד מיבעיא
אלא פשימא בזה אחר זה ומ"ש שלשה
דכל חד וחד אמר ליה הנחתי לך מקום
לגבות ממנו האי נמי אכל חד וחד לימא ליה
הנחתי לך מקום לגבות ממנו הכא במאי
עסקינן וכגון שלקח עדיה באחרונה וכן
אמר רב ששת כגון שלקח עדיה באחרונה
אי הכי ליתו כולהו ולגבו מעידית משום
דאמר להו אי שתקיתו ושקליתו בדינייכו
שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית
למריה ושקליתו כולכו מזיבורית אי הכי
בנוקין

הקודם בשטר גובה מן האחרון מחילה ואם נוקין קדמו גובה מן האחרון אפי' היא זיבורית ואם צ"ח אחריו יגבה נמי מן האחרון אם יש לו ואם אין לו גובה משלפניו ואפי' מן העדיה והאשה משלפני פניו ואפי' הן עדי עדיה:
דאיכא מימך דחד מינייהו קדים. דאין כותבין שעות אלא בירושלים:
מכרין לאחד בבת אחת מיבעיא. השתא לא חסיק אדעתיה טעמא דאי שתקת דלפילו כמזב בשטר אחד יכול לכנות השטר ולהחזיר הזיבורית לבעלים כאלו לא קנה מעולם:
הכי אשה גביא מזיבורית מ"מ לא מציא למימר ליה לבי מהדר כיון שאין מפיקע כחה אצל צ"ח לא מצי למימר דלישקול בזיבורית מטעם דאי שתקת דכיון דמפקיע כמו מצי א"ל לבי מהדר דהא השתא נמי מזיבורית אתה רוצה ליתן לי לך לא פריך כסמוך אלא מנוקין ולא מצ"ח כדפירש הקונטרס ועי' מוספות יבמות לו: ד"ה דלמנ: בדימת

ואין יוכר בשטר המכר מי לקח ראשון: אלא כזה אחר זה. בג' ימים: לימא. האי לוקח אחד: סתתה לך מקום לנכות. כי היכי דלזילו כולהו בטר וזיבורית: שלקח עדיה באחרונה. דימחא ליה למיתב להו כדינייהו ולא לזילו בטר עדיה: ליגבו מעידיה. כלומר מעידית ששאררה צת חורין צ"ח הלקוחות והוטל שיעבודן עליה: ואי לא מהדרנא לשטרע דזיבורים למריה. כי היכי דמהדרו למיגבה מיניה דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: אי הכי. דמשום האי טעמא הוא: צמקין
אי שתקת בו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית צמריה. אע"ג דכלאו הכי אשה גביא מזיבורית מ"מ לא מציא למימר ליה לבי מהדר דהא השתא נמי מזיבורית אתה רוצה ליתן לי לך לא פריך כסמוך אלא מנוקין ולא מצ"ח כדפירש הקונטרס ועי' מוספות יבמות לו: ד"ה דלמנ: בדימת